

Observatoriul este de două ori în săptămână, miercuri și sâmbătă.

Prețurile

pentru Sibiu pe 1 an întreg 7 fl., pe 6 luni 3 fl. 50 cr., dăru la casa cu 1 fl. mai mult pe an; — trimesis cu poșta în laintrul monarhiei pe 1 an întreg 8 fl., pe 6 luni 4 fl. — În străinatate pe 1 an 10 fl. s'eu 22 franci, pe 6 luni 5 fl. s'eu 11 franci; — numeri singuratici se dau câte cu 10 cr.

OBSERVATORIULU

Diariu politicu, national-economicu si literariu.

Ori-ce inserate, se platescu pe serie s'eu linia, cu litere merunte garmondu, la prim'a publicare câte 7 cr., la adou'a si a trei'a câte 6 cr. v. a. si preste aceea 30 cr. de timbru la tesaurulu publicu. Prenumeratiunile se potu face in modulu celu mai usioru prin assemnatiunile postei statului, adrese de a dreptulu la Redactiunea Diariului Observatoriulu in Sibiu.

Nr. 34.

Sibiu, 26/8 Maiu 1878.

Anulu I.

Limb'a nationala.

De si ne tememu că voru fi prea multi între ectorii nostrii, caroru le va cadea greu, că mai venim si noi cu dascalituri in favorea limbii noastre nationale, totusi o facemu acesta in vederea propagandei fanatice care se continua in dilele noastre cu intensitate estraordinaria, spre a ni se estermine limb'a nu numai din viet'a publica, ci si din scole, din biserici, din familii, precumu se va documenta in Nrii urmatori intr'unu ciclu de articlii. De altumentrea „lectiunea“ nostra va fi asta-data forte scurta, ca-ci ne vomu provoca numai la esemplulu altoru popora si anume la cateva sententii esite dela unii reprezentanti eminenti ai lor, citate la alte ocazii, repetite aci inadinsu ca totu itatea respunsuri date acelei propagande teroristice, care se incerca di si nopte a strabate prin corpulu nostru nationale, a lu destrama si desfiinta.

Cei carii cunosc limb'a germana, au cititu poesi'a renumitulu Arndt „Was ist des Deutschen Vaterland“. Patri'a germanului, dice Arndt, se ntinde pana unde se aude vorbindu-se limb'a germana. Asia dara germanii isi identifica limb'a oru cu patri'a si vice-versa dicandu: Ori-unde se vorbesce limb'a nostra, acolo e si patri'a nostra: Mare principiu acesta, care semena cu alu Romei antice: Romanus ubicunque vincit, ibi habitat. Limb'a este stindartulu natiunei. Celu ce nu are limba, nu are nici patria,“ dice renumitulu belgianu Renier.

„Pentru unu poporu este mai mare inamicia a si perde limb'a, decatu libertatea,“ a disu venerabilele septuagenariu erudit Vegezzi-Ruscalla, marele filoromanu dela Turinu, in Lezione inaugurale dei corsi di lingve straniere 16 Nov. 1873. Intru adeveru italianii pentru nimicu n'au versatu tata sange in cursulu secoliloru, ca tocma pentru pararea, conservarea si cultivarea limbii lor nationale, era pentru inavutirea literaturii au versatu sute de milioane, pana ce au ajunsu, ca chiaru si e la comune rurale se aiba biblioteci respectabili.

Eminentele publicistu francesu Victor Sem scrie: Acolo unde nu se mai vorbesce limb'a franceza, a cetatu nationalitatea franceza. Totu acolo se afla i terminii Franciei.“ (Quelques consequences du principe des Nationalités Chapitre 12).

In „Hon“ diariu alu lui Mauritiu Iokai Nr. 291

din 19 Dec. 1874 se pune de regula generale ca: A face se si uite omenii limb'a lor materna si nationale este omoru, este asasinatu morale si nationale. „A cresce mare, a simti, a sci, ca tat'a si mam'a carii ni-au datu noue sufletulu lor si propriulu lor sange, pentru noi sunt straini, pentru-ca nu le mai pricepem limb'a; acesta este omoru morale si nationale, este a rupe cele mai sante legaturi a le naturei.“*)

Cu aceiasi ocaziune si in acelasi Nru dlu Mauritiu Iokai si demnulu seu colegu Laszlo Mihaly inflacarati de iubire ca tra limb'a lor nationale roga si provoca pe gubernu, pe dieta si episcopatul rom. cath. alu Ungariei, ca se nu mai pierdia timpulu, ci spre a salva nationalitatea ciangailoru din Moldov'a, se strabata in acea tiara cu dreptulu coronei unguresci, se infrene „tirani'a obrasnica a boeriloru moldoveni,“ se ia la fuga pe popii rom. cath. de nationalitate italiana, si destinandu unu capitalu de ajunsu, se infientiedie in tote satele ciangailoru scole curatu magiare si seminaru magiaru pentru clerici; se duca popi si dascalii magiari din Ungari'a si Transilvani'a, er' de acolo se aduca baiati ciangai spre a-i cresce in scolele magiare de dincoce de Carpati; totu-odata se ia mesuri, ca ciangai se nu locuiesca amestecati cu vlachii, pentru-ca ciangai sunt omeni laboriosi, iubitori de ordine si curati; din contra valachii sunt unu poporu de trantori lenesi, spurcati in tocmai ca jidovii din asia numitulu „Ghetto“ dela Rom'a. Cei mai buni soldatii in oatea romanescă sunt ciangai, era soldatii de romanu e vai de capulu lor. Nu se mai pote suferi ca ciangai se mai fia administrati de primari valachi, notari valachi, subprefecti valachi etc.

Esemple de sensulu si coprinsulu acestoru citate din diariulu ministeriale „Hon,“ amu mai pot scote cate-va sute din cartile si diariile magiare, spre a documenta iubirea ecsaltata si fanatica a magiariloru ca tra limb'a lor nationale; dupa-ce inse publiculu nostru romanescu din monarchia le are pe tote din aintea ochiloru in viet'a practica, in locu de ale reproduce pe acele, ne vomu mar-

*) Fel'nöni, érezni, tudni hogy az apa, az anyu, ki nekünk saját lelkét és vérét adta, reánk nézve idegen, mert nyelvét nem értjük, ez erkölcsi, ez nemzeti gyilkosság . . . ez teszen széttepní a természet leg szentebb kötelekeit s. a.“

giní la alte exemple, din care se se vedea furiós'a persecutiune ce se continua contr'a limbii romane cu scopu de a substitui la natiunea romana pe cea magiara, la acea natiune, pe care totu publicistii magiari o descriu ca pe cea mai de nimicu, care n'a meritatu nici odata si nu merita nici astadi, ca se figuredie si ea între natiunile europene.

La eruptiuni de acestea unguresci ne pote reflecta cineva ca inainte cu 40, cu 30 si cu 19 ani, ca nu trebuie se punemu atata temeiu pe sterpiturile unei fantasii aprinse si ale unui fanatismu ce se consuma elu pe sinesi, ca si fanatismulu religiosu. De ca inse acei fanatici apuca se ti dea focu casei, seu se te injunghie? Dn. Georgie Malaiou ne raspunde, ca omenii fanatici sunt omeni reu bolnavi, calificati pentru cas'a de sanetate. Prea bine; rogamu inse pe dn. Malaiou, ca se ne spuna, ce diferentia ar afla dlui între unu nebunu care l'ar' injunghia dreptu in anima cu unu cutitu dela macelari, si între unu omu cu minte, care l'ar' inpusca dreptu in frunte in distantia numai de trei pasi.

Mai rogamu pe dn. Malaiou, ca se se dedea odata si dlui a distinge ageru între omeni si popora, care pe langa ce si cultiva limb'a propria cu sacrificie forte mari, o si apara in casu de necesitate cu armele; in acelasi timp inse respecta cu tota rigorea limbile nationale ale altoru popora, ba se bucura de inaintarea lor; — si apoi între acelea popora semi-cultivate, care pe langa ce se incorda din respoteri a si cultiva limb'a lor cea saraca si straina in Europ'a, totu-odata se incerca a omori alte limbi, a impune pe a lor la alte popora chiaru si cu forti'a armelor, pre candu totu-odata le defaima, injura si tractedia ca pe nesce fiintie scarbóse, ridicate din gunoie. Eca in ce sta diferentia esentiale, adeveratulu abisu între unele si altele. Poporale memorate la loculu antaiu sunt intielepte, brave, totu-odata tolerante si generose, precumu si potu fi, din cauza ca ele simtu atata putere de vietia in organismulu lor nationale, in catu nu si temu limb'a si cultur'a de nici-unu altu poporu pe acestu pamentu. Din contra poporale aieptate la loculu alu doilea lasamu se le califice dn. Malaiou ori-cumu ii va placea; ii ceremu numai doue lucruri: Se nu si pregete a cerceta ca se afle singuru, ca tirani'a esercitata contra ciangailoru din Moldov'a de ca tra romanii moldoveni

Foisiór'a „Observatoriului“.

Victim'a cavalerismului.

Din notiile unui francesu.

In anulu 187* me affai in metropolea civilizatiunei, Parisu. Hasardulu voi ca se convinu cu mai multi dividi de diferite natiuni, dintre cari cu unulu am si gatu relatii amicabile. Numele noului meu amicu a Percy Phys. Dinsulu de si apartine natiunei gleze, totusi nu posedea insuribile caracteristice ale ru. Intr'o sera ambii siedeamu in chili'a inchiriata de ine, dupa ce conversaramu catu-va timpulu despre dirite obiecte indiferente, deodata amicul meu incepú vorbesca asia:

Amice! am se-ti enarezu o aventura, care ne va strage pucintelu.

Poftimu! i respunsei.

Englezulu incepú.

Inainte de acest'a cu vre-o cateva luni petrecusem scaldele din Schlangenbad. Scald'a acest'a prin reimele ei atrase multi ospeti de diferite clase si secse. icairi nu poti face cunoscintia mai ingraba decatu la ii, fiindu ca aci fara legarea cunoscintieloru nu pote sistá nici o vietia sociale.

Precum observaui, aci se aflara multi ospeti, dintre uri o fiintia amabila si incantatoria mi-atrase tota ateneua. Era de o talia svelta, bruneta si cu unu peru umosu ce-i acopereau umerii cu eleganta, in scurtu, atu trasurile fine si caracteristice, catu si toalet'a-i eleganta me convinsera ca dinsa, trebuie se apartiena aristocratice.

In convingerea acest'a nici nu me insielaiu, fiindu ca intru adeveru era fiica de aristocratu. Dupa ce eu informatu, numele ei era marquis'a Juli'a de Ville din Parisu. Fisionomia-i simpatica me interes'a, catu in scurtu timpulu devenisem amorusu. Marquis'a petrecea aci deja de o luna cu metusi'a care o vedisem pentru prim'a ora, o pe-

trecusem in nelinesce. Mii de planuri mi-formai despre viitoriu; fantasia me facea fericitu, ca-ci cugetaiu ca dinsa deja e consort'a mea. Intre cugete de acestea si idei fantastice in fine adormisem. A dou'a di me desceptaiu deminetia si dupa cum fuseiu informatu ca ospetii au de cugetu se faca o excursiune in regiunile procsime, mi-facui si eu pregatirile necesarie pentru o excursiune de acelea.

Intre ospetii carii facura excursiune era de facia si Juli'a. Dins'a siedea ca o amazona pe unu calu de rasa arabica. Nobilulu animalu preste pucinu deveni capritiosu asia, incatu Juli'a era pe aci se cadia. — Eu o urmaui cu impatientsa si asteptaiu timpulu binevenitu pentru a-mi face cunoscintia cu idealulu meu. Unu minutu si o frica cumplita me cuprinse. Calulu amazonei mele indata se indrepta in doue picioare, er Juli'a era pe aci se cadia. Cu repediunea fulgerului me apropiasem la loculu de periclu, si cu o saritura apucaui pe iubit'a fiintia din periclu ce o amenintia. Juli'a nu veni de locu in confusiune, ci observandume langa dinsa mi-intinse man'a, si mi-rosti nescari cuvinte de recunoscintia, er eu eram cu totul confusu pentru curagiulu ce-lu manifestase cu acest'a ocaziune. Dupa tote aceste avuiu ocaziune de a conveni cu densa mai de multe ori in parcu. Dins'a me primi afabilu, inse nici odata cu cochetaria, de aici deduseiu ca ea i-o fiintia modesta. In scurtu timpulu legaiu cunoscintia si cu metusi'a sa. Ea era o dama deja inaintata in etate, inse cu tote aceste in ochii ei stralucea foculu tineretiei. Metusi'a Juliei adese ori facea excursiuni prin regiunile romantice din apropiare, inse nici candu calare, ci totu-deuna cu trasur'a acompaniata fiindu si de nepot'a s'a. Juli'a avea predilectiune ca tra artea picturei; de multe-ori delinia cate o regiune cu multu succesu, din care se potea conchide, ca dinsa dispune de unu frumosu talentu artisticu.

Intr'o deminetia observaui pe Juli'a cam posomorita preamblanduse cu o alta dama, care deja mi-era cunoscuta. Eu indata o acompaniasem, si o intrebaiu despre caus'a intristarei sale; dinsa imi-si spuse, ca

metusi'a sa adi deminetia pleca ca tra casa, provocata fiindu prin o depesia telegrafica, ca se-si arangieze starea sa finantiale.

A dou'a di era veduiu pe Juli'a, acumu inse era si mai intristata. Dupa-ce o intrebaiu despre caus'a intristarei sale, mi-comunica scirea ce i venise, ca metusi'a sa e forte bolnava, si din acest'a imprejurare e necesitata se merge a casa.

Ambii taceamu, in fine Juli'a rupse tacerea dicendu:

Asia cugetu ca ve aduceti aminte, candu mi-ati permis se frundiarescu in albumulu Dv., unde între altele affaiu si pasportulu surorii Dv. Acum'a mi veni o idea in minte si anume ca se binevoiti a me primi de sor'a Dv., ca asia cu acelu pasportu se calatorescu ca tra casa, de orece in aceste timpuri critice nu e consultu ca cineva se calatoreasca fara de nici o asigurantia.

Eu priviiu lungu la dinsa, inse primisem propunerea cu bucuria cu ace'a observatiune modesta, ca deca mi-va concede, o voiu insoci si eu, ca se-i potu fi de ajutoriu spre delaturarea unor pericle eventuali. Dins'a primi conditiunea cu bucuria.

A dou'a di abia si-reversa sorele radiele sale aurie asupr'a regiuniloru incantatorie din juru, si ambii deja eram la gar'a calei ferate.

Dupa-ce luaiu doue bilete, ambii porniram cu trenulu.

Sosindu in Mainz, pe Juli'a ca pe sor'a mea am inseratu-o in lista ospetiloru, si pentru dinsa inchiriasem o camera mobilata cu forte mare eleganta, er' eu me retraseiu in camer'a vecina.

Dupa petrecere de o di in Mainz, plecaramu mai departe. Candu intraramu in cupeiu, unu individuu cu unu aspectu respingatoriu ne privi lungu, inse nu dise nemica. Juli'a observandu fisionomia acest'a respingatoria, incepú se mediteze si apoi mi-dise:

Individulu acesta de siguru e vreunu membru de a-lu politici.

(Va urma.)

este fictiune si pretestu de nimicu; mai departe, se reflecte de aprópe la multimea de comune romanesce prin comitatele Békés, Biharu, Satmaru, Sabolecu etc. din Ungari'a, pe unde abia mai vorbescu betranii romanesce, éra tenerii las' cà nu 'si mai sciu limb'a materna, dara si pre càtu o aru mai sciu, le este frica se o vorbésca, pentru-cà se nu fia insultati si persecutati, intocma cà in Secuimea din Transilvani'a. De acestia sunt preste 100 de mii romani. In unele comune nici popii nu mai sciu romanesce cumu se cade; pe a locurea affi preotese ungróice.

Transilvani'a.

Sibiu, 25 Aprile 7 Maiu 1878. (Corespondentia originale.) (Sinodulu archidiecesei transilvane gr. or.) Alaltaeri ca la domineca Tomei, deputatii invitati la timpu, — de si nu in numeru asteptatu, venira aici, si dupa-ce Escelentia Sa parintele archiepiscopu si metropolitu Mironu Romanulu cu asistentia cuvinciósa celebra prescri'sa chiamare a spiritului santu in biserica din cetate, deputatii sinodali se adunara in sala arangiata pentru siedintia dela seminariulu Andreianu pedagogicu-teologicu. O deputatiune merse la resiedinti'a archiepiscopala si invità pre parintele archiepiscopu metropolitu, carele infaciosiandu-se in sala de siedintia, prin o cuventare acomodata salutà pre deputatii adunati si constatandu numerulu prevediutu in statute de a poté tiené siedintie, — deschise sinodulu, caruia 'i notificà urmatórele:

1. Cumca in decursulu anului — dela sesiunea ultima — trei deputati alesi pe periodulu acesta si anume: Ioanu Mesiota, I. Candrea si I. Badila au repausatu, in loculu carora facendu-se alegeri noue in respect. cercuri electorali, s'au alesu altii, despre cari alegeri se presenta actele concernenti.

2. Cumca din incidentulu repausarii archiducelui Franciscu Carolu, parintelui Maiestatei Sale ces. res. apost. s'a aflatu indemnatu in numele seu, alu clerului si poporului din archidieceasa a esprime sincera condolentia prea inaltei case domnitórie, carea condolentia fu luata cu multiamita la cunoscintia la preinaltulu locu. Totu-odata notifica esc. sa sinodului, cà a dispusu a se tiené parastasu in tóte bisericile archidiecesei pentru repausulu sufletescu alu inaltului repausatu membru alu preinaltei case domnitórie.

Dupa aceste presiedintele archiepiscopu si metropolitu presenta sinodului raportele consistoriului archidiecestanu despre activitatea aceluia, precumu si proiectele ce au fostu incredintiate comisiunei de noue membrii esmise de sinodulu din anulu trecut spre esaminare si respect. prelucrare; cu care apoi inchiaindu siedinti'a la $\frac{1}{2}$ 2 óre, anuntia cea urmatória pe mane-di la 9 óre inainte de amediadi.

Ieri luni se deschise siedinti'a a II la $\frac{3}{4}$ 10 óre inainte de mediadi si constatandu-se numerulu legale alu deputatiloru presenti, dupa autenticarea protocolului siedintiei prime — la care nu lipsira indatinatele dispute, reflesiuni si obiectioni consumatórie de timpu — presiedintele archiepiscopu si metropolitu presentà sinodului urmatórele acte.

Raportulu comisiunei numita generale, continendu diferite proiecte facute pentru regularea mai multoru afaceri si anume:

1. Redigerea mai esacta a protocóleloru sinodali; 2. instructiune de procedere la alegerea deputatiloru sinodali; 3. concediele deputatiloru; 4. afaceri interne a le consistoriului archidiecestanu; 5. vizitarea scóleloru; 6. biografi'a marelui archiereu Siaguna; 7. incompatibilitatea functiunei de profesori cu alte oficii; 8. manipularea si controlarea fundatiuniloru si a fonduriloru archidiecestane.

Dintre aceste se puse la ordinea dilei propunerea deputatului Trombitasiu in neesu cu a presiedintelui archiepiscopu metropolitu, referitórie la redigerea protocóleloru sinodali; dupa care presidiulu presentandu inca si alte raporturi a le consistoriului archidiecestanu si unele petitiuni intrate, — tóte se dederu concernenteloru comisiuni spre a 'si da opiniunile.

Presiedintele aretandu necesitatea de a se intregi atàtu comisiunile prin alti membrii in loculu celora absentii, càtu si biroulu sinodalu, se alegu de membrii in comisiunei Strevoin, Schiau si Patitia, ér' de notari Rosescu, Barcianu si Comsia; apoi presidiulu denumesce pentru birou pe Eugenu Brote de notariu generalu; totu-odata in loculu repausatiloru deputati se verificara cei nou alesi. Cu aceste siedinti'a a dou'a pertractandu si terminandu obiectele puse la ordinea dilei s'a inchiaietu.

In siedinti'a de astadi a III, careia i premerse o conferintia si despre carea voiu reporta separatu, — protocolulusiedintiei de ieri nefiindu redactatu,

nu se potù autentica, ci amenanduse autenticarea aceluia pe alta siedintia, presidiulu presenta unu raportu alu consistoriului archidiecestanu despre repausarea asesoriloru Petru Badila, Ioanu Mesiota si Ioanu Candrea, care se dede comisiunii organizatórie.

— In. Sa Archiducele c. r. Vilhelmu general-inspectoru alu artileriei se afla in patri'a nóstra Transilvani'a, unde 'si incepù inspectiunea mai antaiu la Clusiu, de unde vení la Alb'a-Juli'a, éra de acolo trecù la Brasiovu, de unde a séra pe la 10 óre veni in Sibiu cu trenu separatu. In gar'a de aici In. Sa fu primitu de càtra esc. sa dn. FML br. Ringelheim, de ddn. comite supremu Fried. Waechter, capulu statului maioru colonelu Demel, v. comite Senor, com. artileriei colonelu de Gerlich, maioru Klenk, primariulu cetatii Kapp, directoru politiesi Henrich s. a. m. In. Sa trase la ospelulu Neuriehrer, unde'lu asteptà ceilalti dd. generali si alti comandanti de trupe. Dupa-ce In. sa continuà lucrarile sale de inspectiune incependu dela 6 óre demàneti'a pàna dupa amiédi, plecà de aici cu trenulu de séra.

— (Teatru romanesco). Dupa sciri positive primite dela Bucuresci, renumitul artistu dn. Pascali este decisu a trece in cursulu lunei Maiu cu o societate mica dara alésa, la Brasiovu, Sibiu si in alte parti locuite de romani, cu scopu de a da càteva representatiuni asia precumu ceru regulele artei si unu publicu care scie bine se alega intre adeverat'a arte dramatica si intre unele încercari fragede, de care se vediura si pe la noi in anii din urma. Anuntiamu acésta scire cu tóta placerea, si speramu cà societatea Pascali nu va intimpina alta pedeca, decàtu, ferésca Ddieu, unele evenimente bellice, pe care nu le doresce nici-unu romanu, de si nu ne facemu illusuni, candu atmosfer'a nóstra este asia tare ingrecata de mirosulu pulberei.

— Tergulu nostru de tíera din septeman'a trecuta a esitu ceva mai bunu cà celu de érna, dara multu mai macru decàtu se sperase. Intr' aceea ból'a de vite se aratà de nou totu in vecin'a comuna Sielimberu, din care cauza suferi si alte comune de prin pregiuru, ai caroru locuitori nu se potu misca cu vitele cornute afara din hotarulu lor. Auctoritatile politice sunt cu grija neadormita pentru localizarea si estermizarea reului. De càteva dile avemu timpu frumosu si caldurosu. O plóia buna ar inainta fórtu multu vegetatiunea.

— (Dela Mediasiu). „Sieb. D. Tageblatt“ din 6 Maiu are o scire curiósa despre alegerea dlui Kästner (functionariu veteranu) cà deputatu in loculu cunoscutulu dn. Bausnern, carui ii casiunase a'si motiva retragerea sa din dieta prin una specie de manifestu lungu càtu o di de véra, pe care inse dd. solgabirai (subprefecti) ilu recomandara in tóte modurile si pe tóte calile, ca se fia alesu de nou. Agitatiuni cà celea din cerculu Mediasiu se numescu de es. in Angli'a, jocu de a miti'a órba. A se retrage cineva cu ferbintea dorintia in ànim'a sa de a fi realesu, o intielegu numai aceia, cari sciu ce se prepara in dosulu cortineloru.

Ungari'a.

B.-Pesta. (Desbateri fórtu interesante la budgetulu ministeriului culteloru). In anii din urma cele mai multe desbateri parlamentarie in diet'a Ungariei au ajunsu a fi asia de mârce de si sterpe, in càtu numai ómenii cei mai de aprópe interesati la càte o cestiune mai citea càte-ceva din ele, éra cealalta lume trecea preste ele cà si cumu nici nu aru fi tiparite. Chiaru si diet'a conchiamata si prorogata de repetite-ori abia la vre-o trei ocaziuni a potutu trage atentiunea publica mai cu de a dinsulu asupra sa. In 2 Maiu a. c. a fostu unu casu nou in siedinti'a casei deputatiloru, candu asia numitele nationalitati au capetatu érași càtiva pumni preste falci si càteva ghiolduri in còste, cà se se mai destepte din viéti'a lor cea de Somnore.

In acea di la ordinea dilei era discussiunea speciale a budgetulu instructiunei publice. Dr. juris Michailu Polyt, cunoscutulu nationalistu serbu, omu luminatu si totu-odata curagiosu, luandu mai antaiu cuventulu asupra diverseloru cifre de dieci si sute de mii, inputà majoritatiei cu multa logica si in termini apasati, intre altele, cà in Ungari'a cestiunea culteloru generale omenesci, necesaria aici cà nicairi, se prefacù in cestiune politica de rangulu antaiu, adeca in cestiune national-politica esclusivu magiara, de unde urmédia, cà celoralte natiuni conlocuitórie si compatriote li se strimtorédia neincetatu campulu de activitate si progresu in cultura preste

totu, si in cultur'a loru specifica nationala. Cu alte cuvente, libertatea de a se cultiva este marginita si asuprita. Dr. Polyt e de credintia, cà patriotismulu in Ungari'a se póte desvolta si consolida la popora numai pe terenulu si cu ajutoriulu culteloru ce se castiga intru tóta libertatea si nici-decum prin cultura magiara impusa cu forti'a. Deci erórea cea mai grósa a barbatiloru de statu in Ungari'a este, cà in locu de a'si face unu planu largu pentru o cultura politica generale, ei isi perdu timpulu prin încercari de a introduce unitate in cultura dupa modellulu unitatiei statului. Ei din cultur'a popóraloru facu politica national-magiara, concentrà tóta cultur'a in magiarismu, cà si cumu in tóte lumea nu ar mai esista alta cultura, decàtu numu magiara, éra prin acésta politica a egoismulu in pedeca fórtu multu cultur'a celoralte natiuni din patria si cu aceea desvoltarea patriotismulu. Scurtu in Ungari'a numai nationalitatea magiara trage fólose din bunatatile culteloru si ale civilizatiunei éra cealalta se perdu atàtu pentru cultura, càtu si pentru libertate. Dr. Polyt ar mai pricepe in càtuvia manoperele magiariloru, déca adeca ar esista una conditiune care este, de a contopi pe celelalt nationalitati in magiari. Acea conditiune inse n se va implini in veci, precumu nu s'a implinitu in cei una miie de ani, decandu aceste nationalitati locuescu amestecate pe acestu teritoriu. Tóte midiu lócele barbare din evulu mediu au statu in șecoli trecuti la dispositiunea puterei brutale, si totus acésta nu a potutu desfiintia nationalitatile (nic macaru pe tiegani). Desvoltarea istorica a statulu Ungariei a fostu cu totulu alt'a, adeca acea pre vediuta de regele s. Stefanu si de ai sei barbat de statu, pre candu se decretase: Regnum uniu lingvae instabile et imbecille est; adeca, statulu cu o singura limba este nestabile si nepotintiosu*). Ni cà dóra acésta sententia s'ar potea aplica la tót staturile; dara aci, pe acestu teritoriu, trebuie se se aplice, cà-ci de nu, invasiunea magiariloru era se ajunga de siguru la sórtea celoralte dou invasiuni asiatiche, adeca a Huniloru si Avariloru cà si aceia, era se dispara si magiarii, prin urmar statulu ungrurescu nu s'ar fi infintiatu nici-odata. D aceea nationalitatile nu s'aru ópune la serbarea s Stefanu cà fundatoru de statu, inse numai in sensulu cuventeloru lui, cà adeca in acestu statu s fia respectata esistenti'a si cultur'a nationale celoralte popóra conlocuitórie. Dara magiarii mederni s'au abatutu cu totulu dela acea conditiuni si au apucatu pe cali diametralu opuse. — De ac inainte Dr. Polyt aduce càteva esemple mari de persecutiuni, precumu inchiderea gimnasieloru slavace încercarea de a sugruna societatea literaria serbese Matica (Matiti'a) dela Neoplanta, luarea fonduriloru lui Sava Tekeli din administratiunea ei etc. Di tóte acelea Polyt inchiaiedin nou, cà gubernulu legislativ'a din cestiunea culteloru au facutu cestiun de fortia si putere. Acésta politica va avea de r sultatu siguru, cà mai curendu séu mai tardiu tó nationalitatile voru imita esemplulu lui Alesandru Mocioni (ar fi potutu adaoge: si alu altora), cà se retraga cu totulu dela activitatea politica patriei si acea abstinencia se devina generale in tóte directiunile si ramurile vietiei publice; cu al cuvente, miliónele de nationalitati se voru instrain definitivu de càtra acésta patria (mely eredményébe az összes nemzetiségek millióinak a hazától va végleges elidegenítése lesz). Polyt crede, cà repaus br. Oetves si Deák aru fi condamnatu acésta politica, apoi mai adaoge: Magiarii dicu, cà nationalitatile nu sunt nemultiumite, ci numai agitatori; Asia au disu si austriacii in dilele lui Bach despi Ungari'a; apoi inse s'a vediutu cà adeverulu ei cu totulu opusu. Deci elu nu votédia acelu budget alu culteloru.

Ministrulu Aug. Trefort respunde lui Polyt respinge inculparea, cà si cumu densulu cà minist

*) Adecu se ne intielegemu odata bine asupra sensulu acelei sententii a lui S. Stefanu. Consiliarii si episcopi italiani si germani, vediusera cà poporulu magiaru pe langa starea sa barbara era asia de pucinu numeru, in càtu ar fi fostu curatu preste putintia forma numai din elu unu statu cristianu pe vreo 4 m de miluri patrate; de aceea ei pusera la cale pe reg cà nu numai se respecte nationalitatile slave si roma autochtóne, dara se mai chame barbatesce nemi tíera, precumu s'a si intemplatu cu atàtu mai multu mai desu, cà acumu famili'a lui se si incuscise cu mili germane si chiaru soci'a sa fusese germana. De aceste cause magiarii au si rebellatu de càte-va contra lui; 'ia trantitu inse totu-deauna, mai alesu ajutoriulu nemtiloru. Asia dara S. Stefanu avù to dreptatea se decretédia acelu Regnum unius lingvae etc. In càtu pentru limb'a administratiunei, acolea e limb'a latina, classica si totu-odata neutrale. Tóte celalte era sarace si barbare, intru nimicu desvoltate. Redactiunea.

voi se sugruma cultur'a nationalitatiloru din nctu de vedere a'lu culturai magiare, ca-ci elu nsidera cultur'a ca scopu alu statului (ca cea toti locuitorii se fia cultivati) si nu voiesce o subordina la interese de nationalitate. De aci ainte ministru da espicatiuni la esemple de rsecutiune produse de Polyt si'lu combate.

Milosiu Dimitrieviciu, unu altu deputatu rbru, combate espicatiunile ministrului si le rectifica frumosu.

In catu pentru cultura in generalu, bine a orbitu ministrulu; dara in Nr. viit. vomu vedea, ce modu brutale luptara altii in aceeaasi edintia pentru cultura esclusiva magiara.

Romani'a.

(Cestiuni de importantia suprema.)
unt patru septemani de candu diariile de limbi braine voiescu a sci, ca in Transilvani'a se va oncentra celu pucinu unu corpu de armata imeriale cu scopu de a primi si desarma la fruntarie e armat'a Romaniei in casu candu aceea sar' vedea onstrinsa a fugi din ainta armatei russesci. Acesta eventualitate, care implica in sine totu-odata ceva insulta, se sustienea cu adeverata cerbicia pana a important'a scire venita despre respunsurile date le catra Carolu I Domnulu Romaniloru atatu principelui Gorceacow, catu si chiaru Imperatului Alexandru II. Dupa caletori'a ministrului Brateanu si dupa innoirea conventiunei cu Russi'a privitoria la transporturile russesci, s'aru fi parutu ca o fabula ca acesta trebuia se incetodie. De o parte inse o brosiura esita sub firm'a dlui generalu Florescu pune era-si in circulatiune eventualitatea susu atinsa; era de alt'a diariile gubernamentali din Vien'a si B.-Pest'a voiindu a prepara spiritele pentru cele 60 milioane votate de catra delegatiunile dualistice fora vre-unu scopu ficu, dara inca neadoptate de catra parlamentele dualistice, incepura se propage ide'a, ca acea suma aru fi necessaria atatu spre a coperi spesele de ocupatiune in Bosni'a, catu si spre a mobilisa si concentra in Transilvani'a trupe destula de numeroase pentru scopulu susu-aratatu, adeca desarmarea trupelor romanesci in casu de a trece in Transilvani'a.

Se intieleg usioru, ca faime de natur'a acestora producu in publiculu Transilvaniei ingirgiri serioase, ceea ce se cunoaste si din tienut'a diarielor germane dela Sibiu si Brasiovu, ca se tacemu de cele din Clusiu, care semena mai multu ca si cumu aru dori unu evenimentu ca acela. Intre aceste vine „Pesti-Napló“ diariu de comunu bine informatu despre intrigele politice, si torna apa rece atatu preste colegii sei magiari, catu si chiaru preste diariile romanesci opositionali prin unu articlu esitu din pen'a unui publicistu adaptu in sciintiele militari. Acelu diariu adeca sustiene in termini categorici, ca dupa tote informatiunile trase din Romani'a mica, trupele romanesci, gratia genialeloru mesuri luate de catra statulu majoru alu loru, se afla pe teritoriulu Romaniei mici in positiuni asiá de favorabili si tari, in catu la casu de atacu din partea trupelor russesci sunt in stare de a se apará si a le respinge cu celu mai bunu resultatu mai alesu intre conjuncturile presente, candu conflictulu dintre Russi'a si Angli'a este ajunsu in celu din urma stadiu, in care lumea intréga astépta se audia cele de antaiu detunaturi pe uscatu si pe mare. In acele positiuni tari armat'a Romaniei aru putea se ajunga in pericolu forte mare numai la casu, candu ea ar fi atacata in acela-si timpu din doue parti, adeca si din dosu de catra Transilvani'a. „Pesti-Napló“ inse afla, ca unu atacu ca acesta pe langa ce ar trece in ochii lumei intregi de fapt'a cea mai perfida, ar si dá pe facia unu planu secretu austro-ungurescu de a sarí in ajutoriulu Russiei, ceea ce nu se pote crede ca se se intemple in acestu modu necalificabile. Din aceste inchiaie „P.-N.“, ca locuitorii tieri nostre n'au se porre nici-o grige de trecerea trupelor romanesci in Transilvani'a, mai alesu acumu, dupa-ce ele au apucatu se dea atate probe stralucite, ca sciu se-si apere si patri'a si onorea militara.

Connexiunile secularie, comerciali si economice intre Romani'a cu Transilvani'a si frecuentia de caletori ne impun doita datoria ca publicisti a tiené publiculu pre catu ne permite spatiulu, in curentulu evenimenteloru din tier'a vecina. De aceea vomu mai spicu inca si prin diariile din capitalele Romaniei, relevandu unele cestiuni de interesu publicu si mai alesu de acele, din care se se cunoasca relatiunile actuali russo-romanesci, portarea russiloru dupa innoirea conventiunei, atitudinea

gubernului romanescu facia cu abusurile loru, dislocatiunile de trupe si altele.

(Va urma.)

La situatiune.

In fine dupa faime de doi ani respandite despre mobilisare in monarchi'a acésta, semena tare, ca aceea se va efectua celu pucinu in una parte a ei. Scopulu mobilisarei mai remane inca totu misteriosu. Asta-data inse vomu registrá unele manifestatiuni ale diarielor oficiose, era lectorulu va alege din ele. „Ellenör“, organulu ministrului Tisza dice: Déca este se mobilisamu, atunci lini'a nostra de operatiune are se se incepa dela Turnulu rosu, se tréca prin Valachi'a mica si prin Serbi'a pana in Muntenegru; ca-ci acésta este unic'a nostra linia strategica de operatiune. Acésta trebuie se se faca in doue casuri, adeca de va prorupe resbelulu anglo-russescu, seau si numai déca Serbi'a va mobilisa din nou, ceea ce nu trebuie se suferimu. „Nemzeti Hirlap“ sustiene, ca in Transilvani'a trebuie se mobilisedie trupele cu ori-ce pretiu si se fortifice Alb'a-Jul'i'a cu vreo 12 redute. „Deutsche Zeitung“ din Vien'a dela 5 Maiu pretinde mobilisarea in Transilvani'a cu atatu mai vertosu, ca trupele austriace nu voru avea numai se desarme pe trupele romanesci, ci se si tiena in fréu pe majoritatea locuitoriloru acestei tieri, cari suntu totu romani. Acestu diariu vrea se scia, ca comandantele generalu Br. Ringelsheim nu are trupe de ajunsu pentru scopulu acesta, prin urmare ca trebuie se merge si altele la Transilvani'a. „Pesti Napló“ iritatu preste mesura, numesce pe toti aceia cari vreu se ocupe tieri dela Turci'a, hyene de aceea fricose, care nu cutedia se atace pe omu, dara desgrópa cadavrele si le rodu.

Revelatiuni despre procesulu lui dr. Miletiicu.

Lectoriloru nostrii le este cunoscutu procesulu politicu fatale alu lui dr. Svetozar Miletiicu publicatu in érn'a trecuta, cumu si condamnarea lui in doue instantie. De atunci incóce inse amicii celui condamnatu detersa preste unele secrete, pre care le publicara in organulu loru Zastava, care ese in Neoplant'a (Neusatz), din care s'au tradusu in „Politik“ din Praga, si in „Pester Journal“, de unde unde apoi s'au reprodusu in mai multe diarie. Acelea revelatiuni ni se paru si noue asia de interesante, caracteristice si pline de invetiatura forte serioasa, in catu ne tienemu de a nostra datoria a le face si lectoriloru nostrii cunoscute celu pucinu intr'unu scurtu estrasu precumu urmedia aci.

„Dupa arestarea lui Miletiicu, se dice in articlulu numitu, organele guvernului isi dederá tote silinti'a se afle martori spre a poté condamná pe Miletiicu. Spionii regimului fura insciintiati ca in Semlinu se afla unu anume George Latzko, care fusese folositu „pentru diferite scopuri.“ Tota afacerea o conducea comitele supremu din Torontalu, Iosifu Hertelendy. In corespondenti'a relativa, intre altele, s'au intrebuintatu si urmatorele numiri:

„Chefu“ insemná ministru presied. Tisza; „Casa“ gubernulu magiaru; „Conducatoriu“ procurorulu Al. Kozma; „Lukács“, comitele Hertelendy; „Doctoru“ Miletiicu; si „Petru“, sub care se intielegea spionulu Latzko.

Cursulu istoriei a fostu urmatorulu: In asiá numitulu statu majoru alu generalului Stratimiroviciu, pe care gubernulu serbescu ilu scosese din Serbi'a, se aflau si doi individi: Rankovics si Latzko. Ambii acesti-a convenira in Semlinu, unde Rankovics se espectorá cu multa inversiunare in contra gubernulu serbu, era de alta parte spuse, ca elu si ca voluntariu serbescu inca stetea in legatura cu gubernulu ungurescu.

Dela Semlinu Rankovics pleca la Becichereculu mare, de unde dupa catu-va tempu chiama pe Latzko pe cale telegrafica la Becicherecu. Acesta ii raspunde, ca nu are bani de drumu; dara indata dupa aceea primí dela R. asemnatiune telegrafica de 35 fl. v. a. ca spese de caletoria. Latzko, ajunsu in Becicherecu, descinse la „Cetatea Pest'a“, unde lu'astepta unu comissariu de politia, care lu' intrebá: dta esti dlu Latzko din Semlinu? apoi ilu conduse indata la comitele supremu. Acesta lu' primi forte amicabilu si lu' intrebá, déca a vorbitu cu Rankovics? La respunsulu seu negativu comitele insarcina pe unu policistulu se lu' conduca la R. Acesta se afla in arestu; intr'o odaia singuru. Atunci elu dise lui Latzko: „Nu-i asiá, Latzko, dta te miri, ca me affi in carcere; dar eu sunt arestatu numai pro forma. Eu am marturisitu adeca inaintea judecatoriei, ca Miletiicu ar fi participatu in Belgradu la unu conventiculu, unde ar fi tienutu o cuventare, prin care provóca Banatulu, Bacic'a si Sirmi'a la unire cu Serbi'a. Regimulu vrea se scape cu ori-ce pretiu de M., de aceea vrea se lu' inculpe cu ceva, chiar si déca nu ar avé dreptu. — Dar scii tu pentru ce esti chiamatu aici? Nu te-am chiamatu eu, ci comitele Hertelendy. Eu sciu, ca dta uresci pe M.; de aceea te-am propusu de martoru. Dta n'ai de catu se affirmi fassiuenea mea, atunci capeti bani cati iti trebuie, si nu ai se mai traiesci in seracia. Juramentu inca nu va trebui se depui. Deci, déca esti intielesu, me anuntiu indata se raportezu la tribunalulu, dupa aceea te voru intrebá si pe dta. — Latzko dise, ca are se vorbesca mai antaiu cu comitele si se duse.

Comitele era primí pe L. amicabilu, ilu invita se siéda pe sofa langa sine, ii intinse sugári, ba a fostu

asia de complexantu, incatu i-le si aprinse. Dupa acestea lu' intrebá, déca scie acumu caus'a pentru care este chiamatu. Da, respunde L.; eu inse nu pociu pasi contra lui M., pentru-ca toti sciu, ca pe candu acesta se aflá in Belgradu, eu petreceamu in Semlinu. La acestea comitele reflectá: am auditu ca lealitatea dtale este neclatita, de aceea speru, ca vei spriginí din respoteri nesuintiele gubernului de a condamná pe M. Acesta o pretinde binele patriei. Eliberarea lui M. ar insemna o mare umilire pentru gubernu. „Noi trebuie, continua comitele, se recurgemu la spriginulu cetatieniloru leali si se cautamu martori contra lui M. Promitu ca te voiu recomanda regimului, care va remunera in abundantia pe unu cetatienu atatu de bravu. — Latzko promise ca va cauta martori si se intorse la Semlinu. De aci inainte Latzko capeta câte 80 fl. pe luna, cari i-se assemnau dela Pesta. L. corespundea necurmatu cu comitele sub numirile de susu, adeca „Lukács“ si „Petru.“

Câteva dile dupa acésta sosi la Semlinu procurorulu Kozma, si descinse la „Hôtel Europa“ sub numele de Paulu Rozsa. Densulu sosise sér'a, si inca in nóptea aceea conveni cu Latzko, carui-a ii arata unu biletu de visita dela Hertelendy. Latzko astepta acea visita, pentru-ca cu doue dile mai inainte primise o epistola dela Hertelendy, in care ocure si passagiulu acesta: „Vine dlu conducatoriu, intielege-te cu densulu.“ Procurorulu pretinse ca L. se pasiesca ca martoru contra lui M., séu se affe alti martori. Latzko ii promise ca va cerca se affe pre cineva. Pucinu dupa acésta L. primí unu telegramu dela Hertelendy: „Iova vine din Belgradu, insociesce'lu pana la Becicherecu.“ Iova era Timarcesevics, despre care se scie ca comitele ilu silise ca se depuna o fassiuenea, pe care o revocá indata-ce sosi la Becicherecu.

Mai tardiu L. fu chiamatu la Becicherecu cu fratele seu Nicolae Latzko. In urm'a unoru conferentie avute aci cu Rankovics, Nicolae declará, ca de-o camdata nu póte fassiuenea nimicu in contra lui Miletiicu; se va intorce inse la Belgradu, spre a trage informatiuni, elu inse nu se arata mai multu.

Nu trecu multu si Latzko George fu de nou chiamatu la Becicherecu si infruntatu aspru pentru negligentia sa. I-se spuse, ca regimulu „trebuie“ se caute martori in contra lui M., coste ori si ce. Latzko promise si de astadata, ca va ambli dupa martori, dar, nefacindu nemicu, preste câteva dile ni veni o epistola dela Hertelendy de cuprinsulu: „Chefulu este nemultumitu cu dta, si vrea se si inchiaia socotel'a cu dta“. Acésta fu ultim'a epistola din partea comitelui, cu care inceta si remuneratiunea lunara.

In fine observamu, ca Rankovics primesce astadi dela gubernulu magiaru o simbria fixa pe fia-care luna.

— Acesta este simburele aceloru revelatiuni serbesci. Publiculu care le a cititu, astépta cu totu dreptulu, ca in casu candu ele nu aru fi adeverate, se fia demintite ex officio in Monitoru (Közlöny), era acei serbi stigmatizati ca cu feru arsu de spioni infami si vendictori de sangele propriu, se si caute onorea, prin urmare se traga pe redactiunea Zastavei in procesu de calumnia; pana acumu inse nu aflaramu ca se se fia intemplatu asia ceva. Intr'aceea lumea care nu cunoaste infricosiat'a passiuenea de vendetta, innascuta si eredita la forte multi serbi, nu se póte mira destulu, ca la densii se afla ómeni, carii jura si marturisescu pentru plata ca Iuda iscarioteanulu, fora inse ca dupa comiterea infamiei se se spendiure curendu, precumu facuse acela.

Varietati.

(12 boi si 6 vaci). Dn. Elia Popu docente la scóla primaria din Siomcut'a-mare, vorbindu in „Siedetóra“ Nr. 6 din 22 Aprilie a. c. despre unele dispute infocate ce aru fi avutu pe la ddloru romanii cu ungurii intr'o societate asupra portului, datineloru, numelor de familii si a numelor ce se dau la vite, in acestu punctu din urma romanii remasera invinsi, ca ei n'au potutu cita nici unu nume romanescu, din câte se dau la vite. Acumu dn. E. Popu promite premiu „celui care'i va deslega intrebarea acésta“.

In locu de a lua lucrulu in gluma, tocma din contra, ne intristaramu forte cunoscundu si cu acésta ocaziune, la ce saracia si desolatiune ajunse limb'a nostra in partile Ungariei, catu de pucinu se ocupa romanii aceia de literatur'a romana si catu de isolati traiescu de celalaltu corpu nationale. Revenindu la cestiune, dorimu din sufletu, ca dn. E. Popu se ajunga a fi proprietariu macaru la 12 boi si 6 vaci crescute in curtea sa, si noi fora a eugeta la nici-unu premiu, amu sci se'i transmittemu totu atatea nume romanesci de vite, pe care le cunoascemu din pinci'a nostra, era altii carii se ocupa cu economia, aru fi in stare se intielesca acele nomenclaturi. Asia in câteva regiuni romanesci audi chiamandu boii cu: Balaiu, Bojoru, Burila, Cornila (dela corne), Ciurila, Joianu, Mandrila, Negrila, Odoleanu, Padureanu, Saratianu, Valeanu = 12. La vaci: Lunaia (fetata luní), Joiana (joi), Florica, Mandraia, Sámbole, Surana si a sieptea pe de asupra Zambila.

In catu pentru numele de regiuni, comune, persóne, se afla in Annaliile societatei academice din 1871 si in „Transilvani'a“ fói'a asotiatiunei transilvane etc. discursulu academicu tienutu de G. Baritiu in acésta materia de mare valóre ethnografica. Se mai potu trage informatiuni inca si din alte multe produse literarie romanesci; dara nu aci e locul a le numera pe tote.

(Odata veni la unu preotu) o baba betrana se si marturisescu peccatele si se lu' intrebe, déca ea va merge in iadu ori in raiu? Preotulu i dise: „Bun'a mea femeia! fi linistita, pentru-ca vei ajunge de siguru in ceriu, de-ore-ce scrisu este: ca in iadu va fi plangere scársnire de dinti, era dta n'ai nici unu dinte in gura.“

(La unu teatru se representá) o comedia, in care amant'a avea se uite pe mésa biletulu de amoru

alu iubitului ei, pe care apoi unchiul ei avea se-lu afe acolo si se-lu cetesca. Reintorcendu-se amant'a érași pe scena spariata, are se dica: „D-dieuul meu! de n'aru fi vediutu unchiul meu scrisorea!“ Atunci o voce puternica striga de pe galeria: „Ba dieu elu o a vediutu si o au si cititu!“

Geometri'a pentru Gimnasiale inferioare

dupa Dr. Fr. cav. de Mocnik,

de Georgiu Vlassa, profesoriu gimnasiale.

(Respunsu la critic'a Dlu Censoru din Nr. 27 alu „Observatorului“ din anul 1878).

Tocmai la inceputu Dlu Censoru se exprime forte modestu, ca in contr'a autorului tradusu de mene nu are a obiectiona nimicu, si observa numai, ca ar' fi fostu mai bine, deca traduceam celu destinatu pentru scolele reali. Eu inca numai atat'a observezu, ca aici dlu C. confunda autorulu cu opulu, de ora ce in contr'a autorului nu are nimicu, are inse in contr'a opului. Acestea doue concepte le a confundatu d. C. la inceputulu criticele sale asia de tare, in catu din cuvintele densului se pare de un'a parte, ca eu asi fi tradusu pre intregu Mocnik, de alta parte in contradicere cu cele ale mai inainte se vede apriatu, ca eu am tradusu numai una parte mica din opurile lui si inca reu alea dupa parerea Dlu C. Cea de antianu apare invederatu din cuvintele Dlu C. dela inceputulu criticele pana la: trebuea se fia, si in specie din cuvintele: proponendu-si a-lu tipari; cea alta din ceea ce urmza. — Acestea le-am premisu, numai ca se vedea Dlu C. catu este de greu a scrie critica, candu criticantele nu deosebesce conceptele de olalta.

Cu privire la cele ce le dice Dlu C. despre preferirea manualului de geometria pentru scolele reali, celui pentru scolele gimnasiale, observezu numai atat'a, ca dupa ce ilustrulu si celebrulu autoru a compusu doue manuale de geometria, diverse, va fi cunoscutu forte bine indigentiile instituteloru, pentru cari le a destinatu. De ora ce inse me indolescu despre aceea, ca Dlu C. inca cunoscce indigentiile numite, se nu-mi lie in nume de reu, deca in pucine cuvinte i le voiu esplica. Gimnasiulu Dle C. este destinatu a fi scola preparativa pentru una anumita specie de scientie, pre cari francesulu le numesce forte bine: lettres, seu pentru scientiele acele, cari au mai multu valore obiectiva, si cari nu sersescu intru atat'a spre redicarea bunastarei materiali, catu mai multu spre nobilitarea spiritului, si pentru aceea studiale principale, chiaru si dupa planulu unguerescu, care se vede a ignora scopulu gimnasiale, suntu clasicitate, filosofi'a si istori'a. Matematic'a, fisic'a, chemi'a si scientiele naturali, in intielesu strinsu, formeza in gimnasiu numai intru atat'a obiectu de propunere, in catu ele ca un'a specie de scientie merita in gradu mare atentiunea nostra, ne sersescu ca scientie auxiliare ale celoru late, si rezultatele certe aplicate in filosofia, ajuta speculatiunea filosofica, precum arata progresulu asia numitei filosofie positive, carea basza tota speculatiunea filosofica pe rezultatele certe a le scientieloru naturali politice si sociali. — Tractarea scientieloru din urma, dupa scopulu, pentru care sunt susceptibile in gimnasiu, este si trebue se fia teoretica. Scolele reali din contra suntu destinate a fi scola preparativa pentru unu altu genu de scientie, pre care francesulu asemenea le numesce forte bene: science, seu care au un'a valoare mai multu subiectiva, si cari nu sersescu intru atat'a spre nobilitarea spiritului, catu mai multu pentru inmutarea bunastarei materiali, si pentru aceea studiale principale sunt matematic'a, fisic'a, chemi'a, istori'a naturale si desemnulu, er' cele ce sunt principale in gimnasiu, aci seu sunt omise cu totulu, seu formeza obiectu de invetiamentu numai intru atat'a, in catu ele dau una cultura ideale, fora de care cea reale de multe ori ar fi stricatosu. Tractarea scientieloru, ce in scolele reali sunt principale, dupa insusi scopulu scoleloru numite, trebue se fia practeca. Gimnasiulu este scola preparativa pentru universitate, scolele reali pentru Politechnicu. Acestea fiindu forte bine cunoscute ilustrulu autoru Mocnik, si-a acomodata si manualele sale conformu scopulu diversu alu ambeloru institute. Celu pentru gimnasiu propune geometri'a ca una scientia, ce pentru valorea ei interna — fora de nece unu respectu la folosele ei — trebue se o cunoscemu; celu pentru scolele reali propune geometri'a,

ca una scientia, nu pentru valorea ei interna, ci pentru valorea ei practica, care o potemu aplica si a trage multe folose bune si mari din ea. Eu ca profesorulu de gimnasiu proponendu-mi a traduce unu manualu pentru discipulii mei, se intielege de sene, ca nu am potutu traduce de catu unu manualu de gimnasiu, remanendu-mi libera numai alegerea autorului. La observarea Dlu C. ca preferirea manualului pentru reali ar' fi la noi Romanii in specie de recomandat si pentru aceea, ca ne lipsescu scolele reali, respundu numai atat'a, ca deca nu avem scole reali*), trebue se ne facemu, si ne vomu si face, ca-ci neci gimnasia nu amu avutu Dle C. si acum avemu, deca nu ca se mestecam scopulu gimnasiale cu alu realiloru, si mai pre urma tenerimea nostra se nu fia calificata de ajunsu neci intru una specie de scientie neci in alt'a. Consiliulu Dlu C. mi-vene a-lu asemenea cu un consiliu ce lu-ar' da ceneva unui omu, ce din nenorocire are vinu si more (zama de curechiu), inse numai unu vasu, ca se torne ambele fluide in vasulu ce-lu are, si se nu se mai ingrigesca a-si mai procura inca unu vasu. Mai observezu ca tractarea practeca a geometriei nici-odata nu se a ignoratu cu totulu in gimnasiu, si a fostu lasata in voia si prudenti'a profesorului, manualele inse se-au abtinutu, conformu scopulu, totu de a un'a dela tractarea practica, pre lung'a daun'a celei teoretice.

Acum se intramu in critic'a speciale a Dlu C. Dlu C. dice, ca ace'a nu sta, ca tote liniile de margine ale unei facie la olalta, se numesce cercuferinti'a aceleia, nu, ca-ci ele dupa densulu se numesce perimetrulu. Nu sciu pentru ce Dlu C. in terminologi'a geometrica este asia mare amicu alu limbei grecesce si pentru ce preferesce unui terminu latino-romanescu altulu grecescu, unde ambele esprima totu aceea. Cercuferinti'a si perimetrulu sunt Dle C. totu unu conceptu. Essenti'a in aceste doue cuvinte compuse nu jace in cuventulu alu doilea: metru seu ferinti'a, ci in celu de antianu, care in cuventulu grecescu este prepusetiunea περι, era in celu romanescu prepusetiunea circum respective cercu; apoi περι grecescu are totu aceea insemnare cu circum celu latinu. Si chiaru aceea nu sta, ca cercuferinti'a ar fi numai curb'a ce inchide cerculu, era nu si alta figura, ca-ci in urma cercu asia precum si-lu intipuesce Dlu C. neci nu esiste; ca-ci ori si ce cercu este unu poligonu regulatu cu laturi infinite, si numai ochii nostrii celi debili vedu cercu, acolo unde este poligonu. Unui miopu i se va pare ca unu poligonu regulatu cu 30 delaturi, este cercu, si nescce ochi mai desvoltati cu multu ca ai nostrii celi omenesci, voru vedé poligonu acolo, unde noi vedemu cercu. Afora de aceea Dlu C. da prepusetiunea circum o insemnare, dupa care ea ar' trebui se se folosca numai acolo, unde e vorb'a despre ceva perfectu rotundu, pre candu ea in limb'a latina se intrebuintieza in cuvintele, ce insema un'a inchidere de tote partile, fia inchiderea ace'a rotunda, trei-anghiulare ori chiaru poligonale seu neregulata, precum s. e. circumdu, circumvenio etc. si mirare, ca Dlu C. da numai lui circum, era nu si lui περι insemnarea aceea, de si se acoperu un'a pre alt'a in privinti'a insemnarei. — Discipulii miei necunoscondu limb'a greca, care numai in gimnasiulu superioru se propune, am cugetatu se incungiu in catu mi-a fostu cu potentia terminologi'a greca, si se folosescu cea romanesca, si nu credu ca Dlu C. va dice ca am facutu reu.

La pag. 4 si 25 mi-obiectioneza Dlu C. ca nece batiulu neci trei-anghiulu nu au ascutitu, ci numai verfu. Verfu Dle C. numimu partea superiora a unui obiectu, fia acelu-a planu seu ascutitu s. e. verfulu turnului, verfulu muntelui, degetului etc.; ascutitu inse numimu partea obiectului, ce are o forma anumita, adeca ascutita. Verfulu se referesce la locul ce-lu are partea unui obiectu, fora respectu la forma, ascutitulu din contra, se referesce la forma partei aceleia, fora respectu la locu. La pag. 2 am voitu a areta, cum se nasce lini'a prin misicarea unui punctu in spatiu, si pentru aceea am alesu unu batiu ascutitu, seu ascutitulu unui batiu, care celu pucinu la vedere e unu punctu, prin misicarea caruia se nasce lini'a. Deca inse Dlu C. misicandu verfulu unui batiu, care totu de a un'a e unu planu, va forma una linia si nu unu planu, atunci poftesca, ca eu remanu pre langa ascutitulu meu. Candu Dlu C. ar' voi se desemne ceva finu, atunci reu

*) Aveanu deja in Brasiovu.

ar' desemna cu verfulu batiului, deca nu-lu ar' ase. La pag. 25 am numitu, credu forte logicu, anghi opusu basei, si ascutitu si verfu. Ascutitu, pentru facia de basa, care e plana, are forma ascutita, ve pentru-ca de comunu este in partea superiora a bas si acest'a am facutu conformu definitiunei de mai su a concepteloru verfu si ascutitu. La pag. 5 sustie ca intre liniile strembe cea mai insemnata este cercu. Acest'a nu sta in contradicere nece cu cele precede nece cu cele urmatorie, precum dice Dlu C. Nu sta in contradicere cu cele precedente, pentru-ca pre pag. unde se dice, ca „deca se misica lini'a in spatiu, produce facia“ este vorb'a despre nascerea facielo era nu a linieloru, si aci e vorb'a de cercu ca lin. Nu sta in contradicere neci cu cele ce urmza, de o ce acolo unde se dice „elu se nasce asia, deca rect'a essenti'a jace in invertirea punctulu A dein rect'a O. era nu in invertirea rectei OA. Punctulu A inse nu i pote inverti mai usioru in giurulu lui O, in catu totu de a un'a se fia intr'o forma de departe de O, de ca cu ajutorulu rectei OA, care in casulu acestu-a es numai instrumentu pentru invertirea punctulu A. Dei impregiurarea ca prin invertirea rectei OA in giurulu punctulu O, punctulu A descrie un'a curba, ale cari puncte suntu tote in un'a forma departate de O, n urmza nece de catu ca tote cordele posibili in cercu se fia egali. Acest'a ar' urma numai atunci, cand cercu amu numi ari'a inchisa de curb'a nascuta prei invertire, precum sustie Dlu C. de impreuna cu au torulu seu latinu. Apoi cercu vorbindu ca geometri'a, i intielesu largu, nu numimu nece ari'a plana inchisa d curba, nece ins'asi curb'a, ci numimu una figura geometrica cu tote partile ei, aria, cercuferinti'a etc. care se nasce deca rect'a etc.; seu cu unu cuventu cercu numimu unu intregu ore care. Candu analisamu intregulu acestu-a, atunci curb'a ce inchide figura o numimu cercuferinti'a cercului, planulu inchisu de curba-lu numimu ari'a cercului, lini'a cu a carei ajutoriu se invert punctulu A radiulu cercului etc. Deca ar' fi ari'a precum dice Dlu C., atunci amu avé termini pentru parti, si nece unu terminu pentru intregulu ce-lu constituiescu partile. In intielesu strinsu inse in limb'a romana nu numimu cercu neci de catu una aria ore care, ci numimu lini'a ce inchide ari'a. Asia dicemu cercu de bute, care celu pucinu reprezenta un'a lini'a, insusi lemnulu seu fierulu de legatu, era nu planulu inchisu de elu. In intielesulu acestu-a am luat eu cuventulu cercu pre pag. 5 pentru-ca acolo e vorb'a de linii, in celu alaltu intielesu am luat cerculu in tractatulu despre cercu ca figura geometrica. (Va urma).

Preturile cerealieloru

si altoru obiecte de traia au fostu la

6 Maiu in Sibiu:

Grâu, dupa calitati	1 hectolitru fl.	9.— 10.—
Grâu, amestecat	1 „ „	7.80—8.60
Secara	1 „ „	6.80—7.20
Papusiou	1 „ „	6.30—6.70
Ordiu	1 „ „	7.—
Ovesu	1 „ „	3.—3.40
Cartofi	1 „ „	2.60—3.10
Mazare	1 „ „	—9.50
Linte	1 „ „	13.—
Fasole	1 „ „	—8.50
Lardu (slanina)	50 Kilogram.	35.—
Untura (unsore topita)	50 „ „	30.00
Carne de vita	1 „ „	34.40
Oua 10 de	1 „ „	—20

Cursulu moneteloru in val. austr.

Vienna, 3 Maiu.

Galbinii imperat. de aur	fl.	5.77 cr.
Moneta de 20 franci	„	9.81 „
Imperialu rusescu	„	9.84 „
Moneta germana de 20 marce	„	12.50 „
Sovereigns englesi	„	12.— „
Lira turesca	„	11.30 „
Monete austr. de argintu 100 fl.	„	106.— „

Cursuri de Bucuresci in Lei noi (franci).

4 Maiu.

Obligatiuni rurali din 1864 cu 10%	l.	91.50 b.
Imprumutulu Oppenheim din 1866 cu 8%	„	86.25 „
Obligatiune de imprumutu dominiale din 1871 cu 8%	„	88.50 „
Creditu fonciariu (hipot.) ruralu cu 7%	„	82.— „
Creditu fonciariu urbanu (alu capitalei cu 7%)	„	71.— „
Imprumutulu municipale nou (alu capit.) din 1875 cu 8%	„	82.— „
Fondulu de pensii (per 300 l. a.) cu 10%	„	130.— „
Actiunile calilor fer. rom. din 1863 cu 5%	„	23.40 „
Actiunile calilor fer., prioritati din 1868 cu 6%	„	71.90 „
Dacia, Compania de asecur. din 1871 actiunea de 250 l. a. 8%	„	120.— „
Romania, Compania de asecur., (act. de 100 l. n.) 1873 cu 8%	„	50.— „

The'a

antiarthritica si antirheumatica alui

WILHELM

curatitore de sange spre a se folosi in ori-care anotempu ca singurulu midilocu curatitoriu de sange cu rezultate sigure.

Cu concessiunea cancel. c. r. de curte datu prin decisiune Vien'a, 7. dec. 1868.	Probata definitiv. Efecte exell. Resultatulu eminentu.	Prin p. in. patenta a M. Sale c. r. assecurata contra falsificarii. Vien'a, 28 martie 1871.
--	--	---

The'a acest'a curatia organismulu intregu, strabate partile intregulu corpu si folosindu-o ca beutara departeza dintr'insulu tote materiile stricose, cate se voru fi adunatu, cum nu face nici o medicina; si efectulu siguru este durabilu.

Vindecarea perfecta a arthritei, reumatismului, bol'a englezesca, si a altoru bole invecchite incurabili, ale raneloru, cari purotieza ne'ncetatu, ale boliloru genitali si bubeloru, ale sgrabuntieloru pe trup si in facia, ale peteloru, bubeloru si-philitice.

The'a acest'a au produsu rezultate forte favorabili mai alesu in infiatu de ficatu si de splina, cum si in greutati hemoroidali, in doreri

de nervi, de muschi de incheiaturi, de udu, polutiuni, impotentie, scurgeri la femei etc.

Suferinti cum sunt bolele scrofulose, infiatu'a ghindurilor se vindeca iute si perfectu, la acea, cari beau The'a necurmatu, fiindu ca ea este unu midilocu domulu dissolvatoriu si promotoriu de urina.

Resultate admirabili sigure.

Dlu Franciscu Wilhelm, apotecariu in Neunkirchen langa Vien'a.

Wocheiner Feistritz (in Carnolia), 1 oct. 1872.

On. Dle! Mai am érași trebuintia de vreo trei pachete din the'a dtale curatitore de sange, pentru ca dupa-ce am cumperatu de la dta de 2 ori si am folositu acestu midilocu excellentu „the'a antiarthritica si antirheumatica a lui Wilhelm curatitore de sange“ m'am convinsu de ajunsu de minunatulu ei effectu. Te rog se mi tramiti the'a curatitore de sange cu receperea plati prin posta. Cu totu respectulu Ioanu Jerala, capelanu.

Dlu Fr. Wilhelm, apotecariu in Neunkirchen langa Vien'a.

Tuschkau langa Pilsen, 1 oct. 1872.

De asi fi cunoscutu mai nainte poterea vindecatore „a theei dtale antiarthritice, antirheumatice, curatitore de sange“ asi fi scapatu de multu de o bola vechia si asi fi si mai bogatu cu o suma considerabila cheltuita fora scopu pentru restaurarea

sanetatii mele. Pan' acum am trasu acestu midilocu nepretuitu de la Praga din depoulu dtale, astadi me adresezu d'ta dreptulu catra dta si Te rog a mi tramite cu intorcerea postei 12 pachete pe langa receptiunea plati. Cu totu respectulu

Josef Dilz.

Dlu Fr. Wilhelm, apotecariu in Neunkirchen langa Vien'a.

Gutenstein, 1 oct. 1872.

Se 'mi mai tramiti catu mai curendu 2 pachete „thea antiarthritica, antirheumatica, curatitore de sange a lui Wilhelm“ precum mi-ai mai tramisu prin posta. Eu vediu, ca fora the'a dtale nu mai pociu existe. Cu tota stim'a

Florian Haselsteiner, Nr. 43 in Klosterthal.

Preste pucinu va urma continuarea epistoleloru de recunoscentia, fiindu preste potintia a le publicé dintr'odata pe tote.

Se ve feriti de falsificari si insielatiuni.

On. publicu la cumperare se binevoiesca a reflecta exactu la marc'a si firm'a mea tiparite pe din afora pe pachetu, pentru ca se nu fia insielatu prin falsificari.

Adeverata thea antiarthritica, antirheumatica curatitore a lui Wilhelm, se pote trage numai din prim'a fabricatiune internationala antiarthritica, antirheumatica curatitore de sange in Neunkirchen langa Vien'a, seu din depozitele mele publicate prin diarie.

Unu pachetu, impartitu in 8 doze, preparatu conformu instructiunei date de medicu dimpreuna cu informatiunea despre folosire in diverse limbi consta 1 fl., pentru timbru si pachetare separatu 10 cr.

Pentru comoditatea o. p. adeverat'a thea antiarthritica, antirheumatica, curatitore de sange a lui Wilhelm se mai afla in:

Sabiu la Frid. Thallmayer, comerciante.
Abrud: F. Tones & Comp.
Bistritia: Fridricu Kelp, Tergovits & Zintz, Dietrich & Fleischer.
Blasiu: Carol Schieszl, apotecariu.
Orastia: Carol Reckert, apotecariu.
Alba-Julia: Iuliu Fröhlich, apotecariu.
Clusiu: Ad. Valentini, apotecariu.
Brasiovu: Ferd. Jekelius, apotecariu.
Lechinti'a: Friedr. Scheint, apotecariu.
Feldiôra (langa Brasiovu): Friedr. Folberth, apotecariu.
Ili'a, C. Hoffinger, apotecariu.
Osiorheiu: Max Bucher.
Sabesiu, I. C. Reinhard, apotecariu.
Baia mare: I. Horacek, apotecariu.
Aiduu: August Binder, apotecariu.
Miercuria: Chr. Fr. Schimmert, apotecariu.
Romanu (Moldova): Josef Dannfy, apotecariu.
Sediôra: Josef B. Teutsch, comerciante.
Reghinulu s.: S. & I. Leonhardt.
Huniadôra: Fried. Acker, apotecariu.
Rosia: Ludw. Moldovan, apotecariu.
Ocna (I. Sabiu): Joh. v. Cronberg, apotecariu. (23) 3